

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23416,Region-Ziemia-Radomska-NSZZ-Solidarnosc.html>
2022-07-07, 07:24

Region Ziemia Radomska NSZZ „Solidarność”

Region Ziemia Radomska NSZZ „Solidarność”. Do woj. radomskiego fala strajków dotarła we IX 1980, akcje protestacyjne odbyły się w kilkudziesięciu zakładach, m.in.: w Zakładach Metalowych im. gen. Waltera, Radomskich Zakładach Przemysłu Skórzanego Radoskór w Radomiu, Elektrowni Kozienice w Świerżach Górnych, Chemomontażu w Pionkach, Cementowni Pokój w Wierzbicy, Zakładzie Części Samochodowych w Lipsku. Gł. postulaty dot. podwyżki płac i utworzenia niezależnych zw. zaw. 3 X 1980 do ogólnopolskiego strajku ostrzegawczego przyłączyły się m.in.: Elektrownia Kozienice, Radomska Wytwórnia Telefonów, Zakłady Metalowe im. gen. Waltera, Zakłady Tworzyw i Farb Pronit w Pionkach.

9 X 1980 w Radomiu powstał MKZ Ziemia Radomska, obejmujący woj. radomskie; przew. Andrzej Sobieraj, wiceprzew. Rajmund Barton, sekretarz Maria Betlej-Smyk. 13 X Zrzeszenie Prawników Polskich utworzyło w Radomiu punkt porad prawnych na potrzeby nowych związków. W XI z inicjatywy MKZ członkowie „S” zajęli siedzibę WRZZ przy ul. Stanisława Moniuszki w Radomiu, domagając się pomieszczeń dla władz „S”. 27 XI Komisja Strajkowa podpisała porozumienie z wojewodą radomskim, „S” zapewniono dostęp do środków masowego przekazu w woj., przywrócono do pracy 3 zwolnione osoby, przyznano lokal, o który upominał się MKZ.

Do 21 XI 1980 w regionie istniało 165 Tymczasowych Komisji Założycielskich; do 5 XII – 220 TKZ; w II 1981 – 331 TKZ liczących ok. 120 tys. członków; IX 1981 – ok. 130 tys.; XII 1981 – ok. 150 tys. członków.

W X 1980 powstała Rada Wojewódzka „S” RI z Witoldem Rakiem na czele.

Na szczeblu miejskim MKZ powstały m.in.: 26 XI 1980 w Lipsku, 27 XI w Kozienicach, 1 XII w Szydłowcu, 2 XII w Pionkach, 6 XII w Warce, 5 I 1981 w Białobrzegach. 13 XII 1980 MKZ powołał Komisję Rehabilitacyjną [Czerwiec 1976](#) dla represjonowanych po radomskim proteście w 1976, która zajmowała się rehabilitacją skazanych w procesach sądowych, przestrzeganiem praw pracowniczych, wyrównywaniem strat materialnych i moralnych poszkodowanym.

4 I 1981 z inicjatywy A. Sobieraja powstał [Komitet Założycielski](#) Solidarności Wiejskiej w składzie: Bolesław Andrzejewski, Andrzej Białas, Kazimierz Kowalczyk, Wiesław Kuśnierz, pod koniec I 1981 władze regionalne „S” podjęły kampanię informacyjną na rzecz zarejestrowania niezależnych zw. zaw. rolników.

22 I 1981 do 4-godzinnego ogólnopolskiego strajku ostrzegawczego w zw. z walką o wolne soboty przystąpiło 16 zakładów w woj. radomskim (w tym 12 z Radomia).

1 III 1981 odbył się Zjazd Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego „S” RI, na którym wybrano przew., 6 delegatów na Zjazd Krajowy oraz Radę Wojewódzką. Kilka dni późn. wybrano prezydium w składzie: W. Rak (przew.), Jan Pajak (z-ca), Tomasz Maj (z-ca), Jerzy Klata (z-ca), Zdzisław Raczyński (sekretarz), Tadeusz Burzyński (skarbnik), Ryszard Lewandowski, Stefan Pachocki, Piotr Gwardys, Stanisław Kopciński, Jerzy Sosiński.

6 III 1981 MKZ ogłosił pogotowie strajkowe w wybranych zakładach z żądaniem m.in. odwołania I sekretarza KW PZPR Janusza Prokopiaka, wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego, komendanta woj. MO Mariana Mozgawy w zw. z ich udziałem w represjach wobec uczestników protestu w VI 1976. 16 III, po kilkunastotysięcznym wiecu w Radomiu, w którym wzięł udział [Lech](#) Wałęsa, wszyscy zostali odwołani. 17 III delegacja MKZ uzyskała obietnicę od wicepremiera Mieczysława F. Rakowskiego wysłania do Radomia komisji rządowej w celu podjęcia negocjacji z „S”.

20 III 1981 MKZ ogłosił pogotowie strajkowe w Regionie w zw.

z kryzysem bydgoskim, 27 III wszystkie większe zakłady i instytucje włączyły się w ogólnopolski strajk ostrzegawczy.

W IV z inicjatywy MKZ Ziemia Radomska na cmentarzu przy ul. Bolesława Limanowskiego w Radomiu został postawiony brzozyowy krzyż ku czci ofiar mordy w Katyniu.

19 V – 24 VI 1981 odbyły się IV tury I WZD Regionu Ziemia Radomska, wybrano zarząd Międzyzakładowej Komisji Regionalnej z przew. A. Sobierajem i 11 delegatów na I KZD. W prezydium ZR: A. Sobieraj, Jan Rejczak, Jerzy Pierzchała, Bronisław Kawęcki, Ryszard Karnik, Marek Leszczyński, Marek Gawlik, Wiesław Grzywacz, Teresa Smolińska, Józef Rogulski, Wiesław Mizerski, Janusz Kurzawa, Henryk Łęcki, Bronisław Komadowski, Zbigniew Cichoń.

25 VI z inicjatywy władz regionalnych „S” odbyły się w Radomiu obchody 5. rocznicy Radomskiego Czerwca 1976, poświęcono kamień węgielny pod pomnik robotniczego protestu, udział wzięli m.in.: L. Wałęsa, Anna Walentynowicz, Zbigniew i Zofia Romaszewscy; powołano Społeczny Komitet Budowy Pomnika.

Od XII 1980 ukazywał się „Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność» Ziemia Radomska”. Od IV 1981 MKZ/MKR wydawał „Radomski Serwis Informacyjny” („RSI”) w nakł. ok. 2 tys. egz.; niektóre KZ wydawały biuletyny związkowe, np. „Solidarność Elekrowni Kozienice”, „Stop” (biuletyn NSZZ „Solidarność” w Zakładach Tworzyw i Farb w Pionkach).

W VII 1981 na wniosek MKZ wojewodą radomskim został Feliks Wojtkun z SD (do 13 XII 1981).

26 VI 1981 w Radomiu został utworzony KOWzP. W X 1981 z inicjatywy Zarządu MKR odbył się w Radomiu ogólnopolski zjazd KOWzP.

26 X rozpoczął się strajk w WSI w Radomiu, którego efektem była fala strajków studenckich w całym kraju. 11 XI na rynku w Radomiu zarząd MKR i KPN zorganizowały kilkutysięczną manifestację patriotyczną.

3 XII 1981 odbyło się spotkanie przedstawicieli zakładów

Regionu z L. Wałęsą, Marianem Jurczykiem, Janem Rulewskim dot. bieżącej sytuacji społ.-polit. 3-4 XII w Radomiu odbyło się zamknięte posiedzenie KK, wystąpienia członków i doradców zostały nagrane i ujawnione przez przew. MKZ w Pile Eligiusza Naszkowskiego (TW ps. Grażyna).

13 XII 1981 w woj. radomskim internowano 113 działaczy „S” z przew. MKR A. Sobierajem, do 19 VII 1982 łącznie 130 osób; zajęto siedzibę MKR w Radomiu. Nieudaną próbę strajku w Zakładach Radoskór podjął Krzysztof Bińkowski, którego aresztowano i skazano na 1 rok pozbawienia wolności. W XII powstał [Komitet Pomocy Internowanym](#) przy bp. sandomierskim Edwardzie Materskim.

W woj. radomskim mniejsze akcje protestacyjne odbyły się m.in. 14 i 15 XII 1981 w Spółdzielni Pracy w Przysusze, do wiosny 1982 organizowano zbiórki pieniędzy na rzecz rodzin internowanych pracowników w kilku zakładach. 1 III 1982 w Radomiu wymalowano napisy na pomniku funkcjonariuszy MO i SB poległych w walce z „reakcyjnym podziemiem” i pomniku żołnierzy sowieckich. 13 V doszło do protestacyjnych przerw w pracy w ZM im. gen. Waltera (375 osób), Fabryce Łączników tamże (100 osób), Kombinacie Wyrobów Nożowniczych i Nakryć Stołowych Gerlach w Drzewicy (29 osób).

1982-1983 SB rozbiła kilka podziemnych grup zajmujących się drukiem i kolportażem. M.in. 2 VI 1982 Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego skazał Jerzego Nowakowskiego, Grzegorz Ochnię i Dariusza Żytnickiego na 2 lata pozbawienia wolności, złagodzoną nast. przez SN do 1 roku. 23 IX 1983 rozbito tajną drukarnię, ukazującego się od IX 1982 podziemnego pisma „Solidarni”, wydawanego przez działaczy Tymczasowej Komisji Zakładowej „S” z ZM im. gen. Waltera (sprawa umorzona na mocy amnestii 1984).

W stanie wojennym ukazywały się podziemne pisma „Ziemia Radomska” i „Biuletyn Informacyjny Zakładów Metalowych Radom «Solidarność»”.

Od jesieni 1982 trwały próby stworzenia regionalnych struktur podziemnej „S”. 9 XI powstała Tymczasowa Rada

„S” Ziemi Radomskiej, w 1983 powołano RKK Ziemia Radomska. Obu strukturom nie udało się podjąć szerszej działalności i skonsolidować działań podziemia (infiltrowanego i zastraszanego przez SB).

W 1. poł. 1983 nieudaną próbę rozbudowania struktur podziemnych w Radomiu podjęli A. Sobieraj (23 XII 1982 zwolniony z internowania) i J. Jerz. Jediną udaną inicjatywą było wydawanie od I 1983 (z przerwami do końca 1989) podziemnego pisma „Wolny Robotnik”, które było organem podziemnej „S” w Regionie. Działalność podziemną na terenie woj. radomskiego prowadziło kilkanaście luźno powiązanych ze sobą grup, najważniejsze ośrodki „S” znajdowały się w ZM im. gen. Waltera w Radomiu, Zakładach Radoskór, przy parafii Świętej Trójcy w Radomiu, parafii św. Barbary w Pionkach, gdzie 1983–1989 działała podziemna Tymczasowa Komisja Terenowa „S”, powołana przez Konrada Sałagana, ks. Stanisława Sikorskiego, Waldemara Rusinowskiego, 1983–1989 wydawała pismo „Barykada”.

1982–1988 w Radomiu i Pionkach organizowano obchody rocznic historycznych i politycznych, manifestacje, odprawiano msze za Ojczyznę w parafii św. Barbary w Pionkach i parafii Świętej Trójcy w Radomiu. W Radomiu wzniesiono 5-metrowy krzyż upamiętniający ofiary Czerwca 1976, stanu wojennego; organizowano akcje ulotkowe, malowanie napisów na murach, plakatowanie. 3 V 1983 doszło do największej w Radomiu, kilkutysięcznej manifestacji w stanie wojennym. Po mszy w Kościele Garnizonowym złożono kwiaty pod Pomnikiem Ofiar Radomskiego Czerwca 1976, nast. oddziały ZOMO rozproszyły demonstrantów.

W 1984 z inicjatywy W. Mizerskiego powstała Tymczasowa Komisja Międzyzakładowa „S” w składzie: Witold Król, W. Mizerski, Piotr Kozakiewicz, Maria Bartula, Gabryel Bilski, Ireneusz Czarniecki; jesienią 1986 przekształcona w tajną RKW z W. Królem na czele (ponadto P. Kozakiewicz, W. Mizerski, Maria Bienkiewicz).

Jesienią 1986 powstała też jawna Tymczasowa Rada „S”, którą tworzyli m.in. W. Król, J. Pierzchała, J. Rejczak, J. Pająk. Nie odegrała ona większej roli, wydając jedynie kilka

oświadczeń.

We IX 1988 grupa osób ze środowiska RKW (m.in. P. Kozakiewicz) oskarżyła M. Bienkiewicz o współpracę z SB, nast. 4 X W. Król rozwiązał RKW, 14 X powołano w jej miejsce jawną Międzyzakładową Komisję Regionalną, z W. Królem na czele.

W 1988 na skutek podziałów w środowisku podziemnej „S” ukształtowały się 2 rywalizujące ze sobą grupy: również w ramach MKR związkowa wokół przew. W. Króla i katolicka (chrześcijańsko-narodowa) wokół J. Rejczaka, bliskiego współpracownika bp. E. Materskiego. 22 III 1989 powstał Komitet Obywatelski Ziemi Radomskiej z przew. J. Rejczakiem, szefem radomskiego KIK-u, grupujący środowiska opozycyjne, związkowe i kombatanckie o zabarwieniu konserwatywnym, narodowym i katolickim, co spotkało się z negatywną reakcją MKR. W praktyce oznaczało powstanie konkurujących ze sobą struktur, wyprzedziło też proces powoływania regionalnych KO przez KO przy Przew. „S” L. Wałęsie. Ostatecznie 17 IV 1989 KOZR wspólnie z MKR powołały KO Ziemia Radomska ze Stanisławem Górskim na czele. W VI 1989 z listy KO do posłami zostali Jan Łopuszański i Maciej Półtorak; senatorami Stefan Bembiński, w II. turze wyborów Jan Józef Lipski.

W XII 1989 i III 1990 odbył się II WZD, pocz. przew. został Andrzej Janusz Belina, gdy KK unieważniła jego wybór, w III 1990 funkcję tę objął Zenon Madej; wyłoniono ZR, prezydium i delegatów na II KZD, Komisję Rewizyjną, komisje problemowe. W II 1991 przedłużono kadencję Z. Madeja na III WZD, ale po kilku mies. złożył rezygnację; funkcję przew. sprawowali kolejno: W. Mizerski, Waldemar Baranowski. W I 1992 na IV WZD przew. ZR wybrano A.J. Belinę, w 1995 Zdzisława Maszkiewiczza. W I 1991 Region Ziemi Radomskiej liczył ok. 37 tys. członków w 345 KZ.

SB prowadziła rozpracowanie kontaktów miejscowej „S” z KSS KOR w ramach SOR krypt. Ster (1980–1981).

Marek Wierzbicki

[Region Ziemia Radomska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)